

І. БОЖИК :

ОБОРОНА ВІРИ.

Накладом Рускої Книгарні в Вінніпегу
850 Main Str.

Руска Книгарня

850 MAIN STR,
WINNIPEG, MAN.

має на складі книжки всіх ви-
давництв, так само і грамо-
фони і музичні інструменти
спроваджені з краю.

Жадайте цінників.

ОБОРОНА ВІРИ

П. І. Божик

Передне слово.

Зміст сеї книжки має на цілі виказати, що Бог Отець є всім, що Він керманич і причина всего творива, та що тільки Йому треба повинувати ся у всяких напрямках нашого життя.

Ми в нинішній добі живемо серед ріжних поглядів, не тільки релігійних, а навіть наукових, політичних і економічних, які противорічать собі. Я рішив ся по змозі вивести, що деякі погляди природознавців суть помилні а тільки оден абсолютний і личний Бог є, початок і кінець „Альфа і Омега.“

Наукові суперечности війшли рівночасно у всякі секти релігійні. Они повстали через розвій студій в поодиноких системах як атеїзму, матеріялізму, пантеїзму, дуалїзму, деїзму і т. п.

В нас майже небуло доси такої книжки, якаби критикою провірила сеї ріжнородні теорії що приводять деяких людей до відступства основних принципів віри. Тому ся книжочка іде в світ під назвою „Оборона Віри“.

П. І. Божик.

Вступ.

Хто загляне в глибину християнського світа під сю пору, той певно завважить сильне хотінне дослідити керму вселенної. Наслідки сього змаганя спричиняють подекуди упадок правди і моралі по чім слідує духова руїна, себто віддалене ся від ядра правдивої підвалини вселенної. Між вище образованою клясою людей вигасає через те правда Божа; нище образована верства людей радо переймає погляди вченійших. Одні висліджують правду гукаючи „в нас вона є“ другі цілком тим не інтересують ся і старають ся в ніщо не вірити. Декуди правда бодай щото блестить в людях; деінде без огляду на ню вони живуть. Боротьба така виробляє в одних байдужність а в других знеохоту.

Такий духовий хаос росте шалено і обнимає що раз то більші круги суспільности, чим спричиняє відступлене від Бога творця вселенної. Ми бачимо тепер різного рода погляди на керму світа, і кожний з тих є сам для себе відрубним. Они викликали суперечности. Істория таких суперечностей спричиняє упадок віри у народних мас. Їх принципи заперечує Бога, володителя світа. Через їх колотнечі у християнськім світі гасне дійсна правда Божа.

Они своїми теоріями підкопують мораль, любов, честь, надію і вдоволене. Їх речі убивають важність присяги. Їх погляди унеможливають довіре людей до людей у спільнім життю.

Їх хибні погляди розбурхали вже чимало людей і поїхали їх з дороги правдивої в тьму незнання. Їх уявлені погляди потягнули їх самих до блуду. Они сами не знають хто они, бо не мають найменшої певности в собі. Они піддавши ся своїм похибкам, стали повні блуду. Їх валить сама їхня наука долів. Они повні глуposti, бо перечать Бога причину всего, початок і володіне Вселенної. Они убивають релігію.

Понятє релігії.

Релігія, або звязь між Богом і чоловіком, учить нас як пізнати Бога, як Його почитати, слухати, любити щоби стати ся наслідувателями Його добра, в сїм житю і у позагробовій будучности. Она ділить ся на дві часті; на природну і надприродну.

Релігію, котру нам Бог обявив зовемо божественним обявленем. Повне обявленє релігії Ісусом Христом є не тільки що правдиве, але тоже є для нас повно зрозумілим. Релігія християньска є правдива релігія, бо її обявив нам Бог Господом нашим Ісусом Христом. „Поставлю їм з між братя їх пророка такого як ти; і вложу слова мої в уста йому і говорити ме до них все, що прпкажу йому.“ Пята книга Мойсея 18-18.

Релігією пізнаємо Бога. Релігія вже від самого початку появилення чоловіка на землі будила в нїм почуванє до надприродних річий. Нею чоловік стремів у первістнїм своїм станї до Бога. З розвитку людского роду вона чимраз ширше розвивалась, аж в християньство сягнула свого верха.

Внїйне чувство надприродної релігії так давне як і людскій рід. Релігія природна не могла повстати сама собою, а лише wraz з надприродною релігією, яко підклад під природну релігію. Над-

природна і природна релігія, колибали ся цілі віки, безясного поняття аж доки Божественний Спаситель не об'явив нам їх в повні.

Релігія природна, була обдарена могутнішою силою — Бога — ще нашим прародичам у раю і по-степенно через праотця Авраама і пророків, Бог давав яснійше зрозуміне людям про себе. Старозавітні пророки: Мойсей, Ісаія, Єремія, Даниїл і інші, простували дорогу великому Учителеви Мессії. Бог через Господа нашого Ісуса Христа, дав себе яснійше поняти, бо у тогдіншнім поганьстві релігія хочай вже здобувала собі засади правди то однак таки була не ясна задля незрозумілих людям надприродних об'явлень. Надприродну релігію, переважно мусить попірати релігія природна, взглядом її істнованя, перед хибам людий зісутих — перед збоченем раціоналізму.

Конечність релігії.

Як все инше так і чоловіка Бог сотворив, удержує його і провадить до призначеної ціли його істнованя, тому ж чоловік повинен знати і відношене себе до Бога себто релігію. Релігією чоловік узнає залежність свою від Бога. Без релігії — говорить св. Августин — не мож угодити Богу. Она учить нас як ми маєм розуміти Бога, як відносити ся до Него і як подобати ся Йому. Она піддержує моральність нашого житя. Она учить нас як почитати Бога, як шанувати людий. Як конечна пожива нашому тілу, так конечна релігія нашій душі.

Вимоги релігії.

Релігією ми будуємо віру. Нею не треба чванити ся, а сповняти її вимоги, бо інаше она буде темною, а віра слабою. Релігія вимагає радше бути убитим, чим поповнити убійство.

Релігія учить, як підчинити ся Богу, свому найбільшому Панови, приказує любити Його над все, як свій абсолютний початок і кінець. Чоловік повинен завдячувати Богу всіми силами свого духа і тіла за своє істноване і всілякого роду привіле. Він обовязаний служити найвисшому Панови і Владиці своїм розумом, старати ся з кождим днем ліпше пізнати Його і сям самим зблизити себе до Него, до свого найбільшого добра — найглибшого жерела невичерпаної щасливости. Чоловік повинен підчинити ся Богу всім серцем і всею душею, устами визнавати і славити найвисше імя Його, а ділом рук своїх помагати меншому братови свому, по змозі добром і дорадливим словом, та тямити, що Його ближний сотворений на подобіє Боже, містить в собі тоже частину божого дару.

Релігія вимагає любити свого ближного, відчувати його недостачу кождої хвилі і так сповняти за дачу свою перед Владикою сьвіта, класти печать доброго діла своєї релігії. Любов і поміч ближньому се доказ віри — се найбільший доказ перед Богом.

Без віри не мож повнити добрих діл, без любви і добрих діл взглядом ближних не мож угодити Богу, не мож повнити віру. „Пізнаєте їх по ділах їх.“

Чесність, справедливість суть прикмети релігії, наука духовна, се вислід її. Релігія і віра стоять до себе в нерозлучній звязи. Релігійна покора є підчиненем ся Богу.

Достоїнство релігії.

Релігія як ми вище бачили проникає цілого чоловіка, так як соки дерево ростуче. Она його усовершає на всіх полях духовних. Она є предметом розуму всіх віків. З сего слідує, що она взглядом свого єства є першою: „Сеж жите вічне в тому, щоб знали Тебе єдиного, справдешного Бога, такого післав еси Ісуса Христа“ (Іоан 17: 3). Релігія є не що инше як пізнанє Бога, бо єї обявив сам Бог, що прийшов у тілі Ісуса.

Релігія не є тільки наукою о Бозі, але і моралю. Она проникає душу почутєм Бога. Чоловік, наколи пізнає доброту свого Пана і Владика, тоді він проникнутий глибоким поважанєм і покорою перед найвищою істотою і плекає в собі страх божий. — „Ісполненіє премудрости їхже, бояти ся Господа“ (Сірах 1; 16). Бог є неомильним сьвітлом без тіни. житєм без смерти, радість без жалю і смутку. Коли чоловік посьвячує ся сій невичерпаній щасливости, тоді його душа находить ціль радости і спокою. — „Упокій даю вам, не яко же сьвіт дає, я даю вам“ (Іоан 14: 27)

Релігія є найсьвятійшою звязею що лучить чоловіка з Богом його сотворителем. Она підносить його від земного дочасного до небесного вічного

она приготує його і робить достойним перед Богом. Она освячує і єднає людей взаємно собою.

Чоловікови для пізнання нема иншого предмету вишого, як пізнане Бога. В Бозі він пізнає першу причину і остаточну ціль всіх істот, саму вічну правду і жерело істинни. „Я єсьм Альфа і Омега“ початок і кінець, рече Господь бувший і грядущий вседержитель. (Апок. 1-8)

Хто не знає Бога, в того все знане тупіє, пропадає він, бо не має основного каменя, щоби оперти ся на нїм. Камінь віри, се мудрість Божа в чоловіці. Глянувши на учених мужів і найбільших винахідників на поли наук, они були і є віруючими христіянами, як прм.: Коперник, Кеплер, Галилей, Ньютон і пр. Коли є учені невіруючі, то до невірства наклонила їх не наука, а односторонне образование та схиблене виховане.

Наука релігії є житєм моральним, сповненем служби Богови. Чоловік, що знає Бога, має найбільший дар в собі, має честь звати ся послідователем і ширителем христіянства, найбільшої правди у сьвітї. Релігія дає свому послідователеви правдиве достоїнство і славу. Релігійний розвій се пізнане любви в Бога. Зближуване ся до сотворителя через релігію дає найбільшу силу і витривалість. За часів переслідованя християн, вірні бодро зносили всякі терпіня і муки з рук поган, кладучи всю надію на жерело правди — на Бога.

Залежність чоловіка.

Чоловік живе за старанем божим. Коли б Бог не піддержував його, тоді він не міг би істнувати. Як дерево залежить від свого кореня, а ріка від свого жерела, так чоловік залежить від Бога, і для того він обв'язаний служити Йому кожного часу. Він повинен кормити свій дух поживою правди, яка міститься у Бозі. Сю правду віднайти можна лише на полі релігії, тоб-то на основі тільки тих наук, що об'явив нам Господь наш Ісус Христос.

Господь причина всего існуючого. Він жерело добра морального, яким чоловік має піднести ся до Бога. Висновки релігії і відношене добра, лежать на основі любови роду людського. Они вплетені собою в силу надприродну так як ріка з своїм жерелом, а дерево з корінем. Релігію не мож сповнити без прихильности нашої до ближніх, без бажаня їм добра; в противнім случаю она не є живою релігією, віра не є вірою, а мертвою колодою, а ми її обманом. Вже розум доказує, що коли чоловік не сповняє прикази релігії, тим самим відтягає ся від Бога, і Бог відступає від него.

Коли чоловік залежить від Бога, то не повинен гордувати навіть поганями бо все перед Богом чисте „Що Бог очистив, ти не погонь“. (Діяння апс. 10-15) Релігія учить не проклинати невіжих а просити і учити їх і так ширити слово живе правдивого Бога що дійшло до наших ух через уста Ісуса Христа. Се головні принципи релігії яких ви-

магає она від людства Христового стада. Як чоловік бажає найліпшого плоду із своїх праць, так Господь бажає любови і добрих діл з чоловіка. „Віра без діл мертва сама по собі“. (Яков, 2-17)

Почуване релігії яко пізнане Бога, вкорінилось у чоловіці ще від його початків. Оно терпіло і тернить своїми героїськими ділами від своїх противників, тай всі заходи їх не встані вивести для него упадку ні дрібки, відділене його від людства викликає упадок моральности. Іх всі мотиви для усуненя сего предмету не успішні, мертві та порожні.

Релігія або духовне жите, для якої сотворений чоловік, обсновує його природу, она не обходима для него. Она для його душі є кормом. Чоловік коли одержить бажану річ, опісля не відчуває тої щасливости якої перше ожидав, його дух ще до чогось пнеть ся, ще чогось бажає. З сего незадоволеного предмету слідно, що нічо з земских дібр не в змозі заспокоїти душу чоловіка без Бога. Бог її вселив у него, тай знова бажає її злучити зі собою. Она без свого Творця не вдоволена нічим. Она находить лише в Бозі свое щасте; так як дерево корм у своїм пни, а ріка сиду у своїм жерелі.

Релігія дійсно надана з виш, тому она треває загально в житю людскім. Причина її лежить в надприродній інстанції і тому она вплетена ще від уроди у чоловіка. Она розвинула ся дуже широко заплоднила собою людський дух у всіх напрямх життя. Істория народів доказує, що релігія ще від

давнійше у народів чим сама історія. Чоловікові доконче знати свою залежність від Бога, чим другі земські заняття. Плутарх учить: „Подибите міста без мурів, монет, законів, штуки, письма, але без Бога без молитви, ще ніхто не подибав“.

Залежність чоловіка від Бога є дійсною. Його око глядає в гллуб чогось висшого себе. Устами хвалить він Бога, та звертаєсь до пізнання злого або доброго. Він самий від себе поважає наклін до добрих діл більш чим до злих. Чоловік у собі містить совість, яка непокоїть його скоро задумує вчинити щось злого. Слідно отже що чоловік залежить від чогось висшого — від Бога.

Позитивні докази про істнуванє Бога а критика атеїзму.

Істнуванє Бога яко істоти личної, абсолютної і надзмислової всіх віків на всяких полях існуючих більше або менше понятих людському розумови.

Ми живемо в сїї добі, серед палких суперечок за спосіб управи сьвітом, себто, чи се робить ся за безустанним вмїшуванєм Божим, чи за впливом якогось иньшого непонятного закона без підмоги руки божої. Щоб доказати, що тільки Бог звів умовини всякі до ряду і почин істнуваню їх, ми не думаєм виводити без підстави, а хочемо лиш навести взгляди основ для нашого переконаня що Бог абсолютний і личний дійстно істнує. Висліджуючи Божу істоту, ми виказуємо не то відки і чому істнує Бог, а лиш то, відки ми знати можемо,

що Бог існує. В кінці хочемо переконати кожного думаючого чоловіка, що атеїзм — себто система, що цілковито заперечує існування Бога — є глибоко помильний, бо навіть не в змозі вивести свої погляди тай ствердити їх як дійсні, а не то щоб брати ся до критики надприродної істоти — Бога.

Ми поглянувши на керму світа, завважимо дійсний доказ існування Бога, що має повну рацію суперечити атеїзмови. Наш ум коли гляне, пізнаємо через докази існуючих річей і предметів досьвіду, що особливо основують ся на законі причинности, після котрого нема наслідку без відповідної причини.

До тих основ гарних, рухаючих ся і у найліпшому стані збудованих, мусить бути висша сила надприродна, що їх устроїла і ними кермує кожним з осібна у відповідному зміслі ряду.

Атеїзм приглядаючись на ту всю гармонію світа сотворену поза ділом рук людських, твердить, що не можем мати на те правдивих доводів, що все твориво світа стало ся за словом Божим, бо не може людина піймати причину або початок самого Бога. Однак се не є найменшим доказом, що абсолютний і личний Бог не існує або існувати не може, бо:

1) Ми нашим обмеженим розумом не можем пояснити як слід тих річей, що роблять ся перед нашими очима, задля браку совершенства, а не то щоб пояснив причину або початок самого Бога, що поклав печать мудрости всяких істот рухаючих та по-

чаток кулястости землі, що висить у безконечній порожности воздуха ні нащо оперта, ні до чого привязана.

2) А коли ми поставим питане атеїзму як він розуміє своїм „розумом“ всесвітну керму, то на доказ свого блуду він навіть не може вивести ані одної річи ясно як треба з певностю, а не то щоби поставити абсолютний факт річи, що Бог не існує або існувати не може.

Він любить мішати ся своїм звихненим розумом в позитивні річи найвищої істоти, лише тому, щоби зненавидіти те, перед ким дрожить від страху — так само як мала дитина хотяй боїть ся своєї мамі, а проте кричить — те саме можна порівнати з тим, хто своїми глупостями старає ся доказати або перевершити найвищу інстанцію Бога, се вже природно так буває із зависти.

Атеїзм, іменно практичний — бо є їх два роди: теоричний і практичний, — є житем без Бога, заперечує личність і абсолютність найвищої істоти, не є витвором здорового розуму на місци, вже видно по тім, що не вміє вивести ні одного розумного факту у противности, що Бог яко законодавець і судия моральний не може існувати. Він против ставить у свої критиці, що космологічний лад вселенної — себто украсень і уладжене світа — не є причиною по вмові Бога, а тільки собі простий случай, що витворила сама природа сю грудку землі, яка двигаеть ся у безмірній порожности без Бога

постепенно з атомів, так як і вся окраса сама по собі витворила ся на землі.

Атеїзм опирає ся на розслідах науки астрономічної, котра твердить, що ще й нині творять ся небесні тіла, так само — він доказує — земля і все иньше могло і може повстати без руки Бога.

Ми скажемо, що коли небесні тіла ще й тепер повстають і гаснуть, та що се все могло стати ся без ніякої підмоги темних атомів, не буде найменшим заперечуванем Бога, бо Бог як всемогливий творець, як міг у початках піднести все із нічого до його руху і істнованя, можеть і тепер так само будувати, чи з атомів чи з чого иньшого, але ще й се скажемо нехай нам відповість атеїзм, з відки ті атоми взяли ся, та хто був їх початком? На се він не дасть найменшої відповіді, бо розум його за короткий пояснити се без Бога. Коли нема на се відповіді, сим самим вже видно, що їх початком був Бог, а як те все з них повстало, то значить ся, що Бог дав їм початок свій, словом: „Бог сотворив світ“.

Дальше скажемо, коли сліпе сполучене атомів могло витворити вселенну, то чому сліпе сполучене атомів або случай, не можуть построїти домів, мостів і иньших подібних предметів, котрі о много легше построїти чим кулястість землі.

Атеїзм заперечує різницю межі добром а злом, межі правдою а неправдою, межі чеснотою а гріхом. Мораль він уважає простою видумкою, а совість яко оману.

Всі історичні доводи атеїзму намагаються ся доказати своїм схибленим розумом, що віра в істноване Бога склала ся через боязнь, яку виплекують в чоловіці перестрашаючі появи природи. Отже коли так се дієть ся по поглядам атеїзму, тоді ми знова поспитаєм його, відки ся боязнь у чоловіка перед Богом законодавцем? Відки любов і надія у него на одно або друге жите, смертне або безсмертне?

Атеїзм сего зовсім не в стані доказати що Бог не існує. Навіть деякі атеїсти виявляють отверто що система атеїзму блудить дуже далеко, не має змоги прийти до річи певної, котрою би мож не тільки довести факт заперечуваня Бога, але навіть ствердити певність своїх доводів.

Атеїзм щоби заперечити змогу небесного Отця, навіть не зважає на ясне переконанє всіх людий яке основане на правді, бо розум, нієля його природи — не може бути так успосіблений щоби міг безвинятково в блуд впровадити всіх людий всіх часів. Інакше мусіли би ми просто відкинути всяку певність у всіх основних питаннях людського життя. Правду кажучи, що розум поодиноких людий може спіткнутись в спеціальних питаннях, але не може помилитись у всіх людий взглядом основних питань цілого загалу людства. Такою правдою, до котрої належить істнованє Бога, виказує природний розум у всіх людий, значить, існує Бог в дійсности

Атеїзм хотяй не може поставити критичний чесний факт, що Бога нема, та що він один керма-

нич світа не існує, дальше ширить свій блуд що мога і вже з сеї причини не мож його уважати иньшим, як тільки похибом та витвором схибленого розуму без найменшого основного факту.

Загляньмо дальше в глѳб нерозумного атеїзму, тай по його практично-схиблених наслідках знова завважимо який кінець досягло би людство без найвисшого доморядця вселенної. Приміром: коли би не існував Бог і зарядця взего світа, тоді не існували би меже людьми: воля, порядок ні закон, тоді народи не мали би кого бояти ся тай нехотіли би задержувати меже собою порядок і лад, тоді упала би суспільність життя на поле людства.

Хто поступає не тільки проти устрою Бога, але й людского, той не може основувати ся на відповіднім на лиці розумі. Отже сим самим безглуздний атеїзм, кажучи, що Бога нема, сам незнаючи хто є иньший що рядить всім.

Космольогія а матеріялізм.

Космольогія, як ми вже перед сим згадували є наука про уладжене світа — вселенної, а матеріялізм частиця науки, що стараєть ся підкосити безпідставно блеск космольогії — уладжене світа, а заразом пробує змести з лица землі віру в Бога, сотворителя всіх творів.

Уладжене і окраса світа наклонюєть нас до пізнання, що Бог є причиною всяких творів, від найбільшої животини до найменшої комахи як заразом

цілої прикраси світа, що звів то все до ладу, даючи їм жите і відповідну кожному з них спосібність.

Щоб яснійше переконатися що Бог існує, перше перейдім людське істование а потім звернем увагу на погляди материялізму.

Загляньмо в людське жите. Нам насунеться думка: відки, як і чому оно треває лише тільки а тільки літ часу а опісля гасне; відки оно було одержане? Хиба оно походило від свого попередника? Таж і попередник не був певний собою дотично спитати хто він був. Коли би тут не було ні якісенької причини лише „я“, то чомуж не є зі мною так, як я хочу? Не під зглядом материяльних розкошей — бо хтось скаже що иньші заграбали, — але під зглядом самого себе, будови тіла. Непричком, як би забажати собі красної вроди, або більшої сили, таж се „я“ чому оно не хоче стати ся по бажаню, а противно? То саме треба сказати і про кожду звїрину і рослину. Они так само походять від своїх попередників як і люди, та однак ні одні ні другі не можуть самі себе вдоволити. Отже таким чином ми приходимо до заключеня, що понад нами є щось висше і сильнійше, що рядить всім дальше і ширше, чп ми можемо сягнути нашим обмеженим розумом, сю власть можна приписати тільки однісенькому Богу.

Материялізм дивлячись на те все про що ми повисше сказали, скаже, що се „гумбуг“. Він повстав ще в поганьстві, був притих зразу, а опісля знова ширив ся вільнодумцями підчас францускої рево-

люції і до днесь еще грає свою невмілу фантазію. Він блудячи у своїм невірстві учить:

1. Жерело мертвого і живого творива, умного і без'умного, є нич иньше як материя. Єї не можна знищити, она абсолютна і вічна бувалість, она не має істот духових, під чим розуміють материялісти нема надприродного і личного Бога.

2. Він заявляє своїм заключенем, що сьвіт ніколи не починав ся, а істнував все. Хиба се не похибка його розсудку? Колиж сьвіт не мав початку, в такім случаю він самобутний, а коли отже самобутний то містить в собі всемогучу силу, яка мусїла бути основою сеї вічності. Отже який з сего вивід, що з матерії сьвіт повстав? Та хто ствердить які елемента сягнула під себе вселенна, щоби склеїла єї кулястість? Відки-ж та сила єї основ? Се тільки можна призначити місце початкови всего, лише сд-ному абсолютному і личному Богу.

3. Єсли отже материялізм учить, що підкладом первісної причини є материя, то щож она таке?

Під словом материя розумієсь якийсь неозначений елемент. Она під розсудком здорового ума зовсім не істнує. Наука знає около 70 первотин або елементів; відтак она уявляє собі матерю, подїлену на безконечні маленькі частини, що прибрани собі назву атоми. Відки-ж знає материялізм що існують атоми, — наколи він учить, що лише те дійсне і правдиве, котре чоловік може очима сягнути, а все решта фантазия. То якже тут в імя здорового розу-

му матеріалізм не перечить самій собі. Прецінь ті атоми, які матеріалісти кладуть яко підклад сьвіта тійж можна собі хиба думкою уявити, а всякі річи невидимі у матеріалістів се — мара та нелевність.

4. Матеріалізм намагаєть ся доказати, що атоми є вічні і абсолютні. Колиж так, то повинні бути і незмінними, а творчість матерії заявляє, що они суть змінні, бо перше крутили ся в безмірній порожности мільони літ, а відтак витворили кулястість землі, значить ся суть змінними. До сего треба запримітити, що матеріалісти в иньшому місци твердять, що сьвіт не мав початку. Отже в таким случаю не знати як се могло стати ся, або як се розуміти, щоби сьвіт не починав ся а рівночасно повстав з атомів. І хтож скаже, що атоми були підкладом землі, если она ніколи не починалась?

5. Коли ми пристунимо близше до неясного понятя, вічної матерії, тоді запитаємо ся про пояснене тіл небесних, що двигают ся безустанно понад нами у воздуху так само як і наша грудка землі. Отже если керма тіл спочиває в руках матерії, то се буде знова противорічити собі, бо матерія в собі движєня не має. Без труненя буде она вічно непорушимо стояти.

Ми знаємо, що всяке тіло живе. орудує собою доти, доки містять в собі якесь жите, повню цілости а в кінці перестає жити, а прецінь матерія не може його піднести знова до життя і дальшого істнованя, дальше бачимо, що мертві тіла рушають ся, як при-

міром: льокомотива, годинник, млинський камінь, але як один, другий і третій предмет дістає своє тунене від якоїсь спеціальної річи; льокомовива від пари, годинник спружина тручає, млинський камінь получає своє тунене від води, і так иньші річи що двигають ся, мусять мати якусь причину свого руху, то щож тепер рушає небеснима тілами в просторі? Прецінь материя не рухома. Відкиж закони їхнього найлутшого порядку в просторі?

Наука астрольогічна доказиє що всяке небесне тіло — як ми висше сказали — рухаєть ся. З них Урана зввізда у противну сторону кружить, не так як иньші зввізди і чому се так? Материялізм відповість що се простий случай, щоби не казати от верто: „Я сего не знаю“.

Дальше запитаймо звідки на сьвіті взяли ся нові животні? Геольогія доказує що они не могли повстати через горячість, бо вже при 78° запікає ся кров, від чого всяке жите гасне. Також не могли повстати дорогою хемічно-фізикальною, для того що не органічна материя не витворить живої істоти — мертве ніколи не вродить живе. Вже ясно що всі природознавці ще не зробили навіть однісенького стебла травиці, хотяй їм легко зрозуміти їх складники. Нарешті годилоб ся де що згадати про погляди та мудронці материялізму, відноснах чоловіка до його розсудку, понятя, чести, правди та загального розвитку. Він намагаєть ся справедливости, що чоловік нічо иньше як рід малп, иньшими

словами сказати; „чоловік се образована малпа“ — по поглядам матеріялізму — що за протягом впливу не назначених віків зробила поступ во всім. Такі погляди не можуть згодити ся зі здоровим розумом не можуть бути ствержені ніколи, хотяй чоловік більше зближений до роду малп чим до інших звірят. Дослід десцендентів стрічає в своїй теорії тисячі суперечностей в природничій науці. Приміром: крижоване мали з чоловіком ніколи не дасть по собі висліду, отже єм самим факт не збитий що чоловік був перед тисячами літ те саме що і тепер.

Отже матеріялізм мусить признати своє незнання бо не взмозі пояснити істнованє свѣта, з чого та як все те взяло ся, а не хоче признати всяке твориво майстерскої божої руки.

Доказ теологічний а пантеїзм.

Теологіія, тоб-то наука що висліджує божу творчість у всяких річах і всякого часу. Іменно, коли ми поглянем на найбільші тіла небесні що понад нами, аж до найменших комашок, побачимо що всему дано відповідний і мудрий устрій його тіла, тай спосібність істнованя, тоді знова черпнемо віру, що Творець сотворив все в повні доладно і чудно приспособлене до його ціли.

На сі найлутші устрої дивлять ся природознавці тай кажуть: „тут те все уладжене по найліпшому устрою“ бо приміром: у чоловіка борода поросла волосем, кручковаті ніхті, або у оленя кріслаті

роги і много иньших подібних прикладів, що зують злишність і недоцілість.

Однак се не заключаєть що сьвіт недола, та що природа немає закона в своїй будові, бо не знає длячого оно так, тим більше не годен поставити відрубні закони. після яких мав би поступати. Зрозуміти гармонію весьвітну п дрібки є неможливе пайбільшим випадіника поли наук, бо розум людский ограниченій і емозі поняти докладно всі річи, що Бог сотвор

Пантеїзм дивлячи ся на сьвіт що в йому все гарно двигаєть ся, гармонізує в лоні природи та вже не так се розуміє, як матеріялізм, що в з атомів без початкове, та без почину Бога ро ся. Пантеїзм, видно не цураєть ся Бога як ма ялізм і атеїзм, а все таки зовсім не має правди понятя а хитаєть ся у своїх поглядах як фл морі.

Мильність пантеїстичного погляду, яко гра тазні доводить нас знова до незгідности з пра однісенького Отця вселенної. Іменно: коли би сьвіта в естві не ріжнили ся від божественної станції, тоді мусіли би бути безусловно віднс божеству вічности таї самі під таким взглядом ли би вічні як і творець їх, а позаяк они мин ся, тим то і ріжнять ся від Бога, яко обме ества.

Наслідки пантеїстичного ума ніяк нам пос ти в ряди правди, бо если-б його погляди на

постать були правдиві, тоді всяке твориво було би лише позорне і живе, не мало би тіла таї було би невмираюче а вічне. Все було би однаково сильне і велике. Тоді живі істоти мали би однаке бажане, они розуміли би всяку річ однаково ясно і багато від свого появленя на сьвіт, а так бачимо безперечно, що нема навіть двох людий, котрі би однако розуміли і однаке мали бажане; звичайно один пізнає се, другий те, один хоче сего, другий иньшого. Отже сим самим бачимо, що всі істоти не є одно, таї не можуть ніяк стати вірою між умними людьми, що они „Бог.“

Наколи вглянеть ся в глуб пантеїзму, розвитку ум пізнає, що сей не в стані розкрити божих тайн взглядом керми сьвіта. Його погляди не дають чести слову мудрости, а суть звихненням абсолютної правди. В него сьвіт не є реальним сьвітом, а тільки уявою та омапою. Він захитаний глибоко блудом не може пояснити природи людского ума, самосвідомости, пізнаня історії, добра і зла, вина і заслуги, одним словом не може пояснити нічого. Він відступив своїми поглядами далеко від правди. Він придавлений так само, як і матеріялізм, узнає клич совісти і жадане справедливости, нагороди і карни иньшого як тільки омапою. Він тяжко придавлений та приневолений на те, щоби заперечити чоловікови умному різницю межі чеснотою а проступком, межі правдою а похибкою.

Пантеїзм у своїй небачности і двачности є нич иньшого як тільки упадок, заблукане здорового

людського розсуду, котрий не хотівши по в грязь матеріялізму, мусить признати істн абсолютного і личного Бога, одного яко найвиш доморядця і керманича світа. Через се отж перед появою Христа на світ, найбільші м телі: Сократ, Плятон і Аристотель висказал іначе ніхто з людскости не може вияснити б світа як тільки сказати: „Бог сотворив світ свій почин всякій животині, почавши від на шої до найбільшої.“ -- Отже ся велика си біблійних слів є найбільшою правдою заразом радою і найспосібнійшою є скріпити чесноту кого світа і знаня. Она простує безліч недол вияснень, над якими люди без кінця голови чать тай все остають ся без правдивого по мусять отже признати Бога творцем світа.

Позитивний погляд психольогічний.

Ми глянувши на кулистість нашої землі важимо, що окружаюча єї природа свідчити про господарку-управу Бога. Однак ще гарні свідоством того що понад людскостию і инь творивами завідує оден абсолютний і личный ми маємо в глибині нашого власного духа і а сїм внутрішнім сказівнику одержуем стале і ш розуміне і переконане, що абсолютність Бога понад всім світом.

Коли отже ми думаємо про небесного І в нашім умі плыве, являє ся істота безконечн вершена. Ся ідея або чуте є не то якоюсь сл

ною мислею, она не являєть ся в нас задля котрого роздумуваня та розліду але пробуджує ся в людині природно в бігу житя. Она яко володїтелька сих поглядїв, становить найголовнїйший, необхідний елемент основи духа, в відносинах нас до нашого Пана Владики. На сїй основі і віра наша в виспу істоту стає ся твердою і постійнїйшою. Хиба відки се в нас на думці про ідею Творця? Хто її нам подав? Єї не може подати нам природа, бо те все що ми видимо, віддїльне таї несовершене, значить ся, не дає найменшої думки о найсовершеннїйшїм. Отже після того можливим є лише одно заключене, що ідея о найвисшїм єстві дієсно вроджена людскому умови та чутю і дана нам тимже що і наше істноване, ми одержали все те від Бога.

Нам не лише ум диктує о Бозї, глянувши на природу сьвіта, а тоже маємо і иньше сьвідоство о Нїм а се наша совість. Она є володїтелькою, або керманичкою люднї, перед котрою кланяють ся всі люди всіх часів-віків. Коли хтось не хоче послухати її тайного приказу, она непокоїть його, а ми пізнаєм часто таку людину, котра заподїяла яке лихо. Совість вікриває злїй вчинок. Вже з сего видно, що Господь не любить злого терпїти а відкриваєть його совістю. Ми часто бачили що люди котрі забирають чїюсь власність на свою користь гризуть ся в совісти, а навіть часто людске переконане сьвідчить, що в часі коли має подібати людину якесь нещасте, совість яко нїмнїй сторож

віщун, віщує недолю ще перед тим і ось прих
лихо. І відки се в людній — хиба се дала при
Совість не залежить від нашої волі, бо навіть
вчаше ми сказали — відкриває нам злий вч
значить ся, проти нашої волі она постунає, с
карає нас, гризе нас, мучить нас. За добре
голубить нас, а за зле непокоїть нас. Отже
впливає, що совість не залеживь від нашо
і думаня, а являєть ся яко сторож добра
з виша.

Звертаючи ся до нашої совісти, ми пізнає
два дійства: „законодавство і суд.“ Нею
емо ми моральний закон означуючий добро
вона судить нас, нагороджує за добро супокс
за зле карає турботою, внішною мукою. Отже
чином она установаляє порядок життя, цілком г
ний від порядку материяльного і материя нік
обдаровує нас ні духовним ні моральним жит
Се доказ, що она не залежить від природи абс
кц, а від абсолютного і личного Бога.

Вже в давна, хоч на дармо, деякі вчені н
ли ся доказати, ще порядок життя чоловіка
жить від його ідеї, хісна і щастя. Однак ми п
нані, що лож хотя деколи хосенна та ніколи
моральна. Наша совість всегда судить про
тер діл тай не ставить чесного діла в ряди нег
та злости. І хто-ж положив печать сего чутя н
дій? Се питанє не дасть ся пояснити без пре
найвчешного доморядця — Бога.

Коли ми певні що чоловік більше підчинений порядку моральному, тому повинні ми бути так певними що існує Бог, котрий установив той порядок яко керму в добрих ділах а наказателя за зло. Саме почуте моралі не є що инше як суцїї і найлутшїї наслїдок добра. Ми часто видим, що чесний і добрий чоловік терить убожество і переслїдуванє за правду, а злий вивцшає ся та панує. Се суцїа і лична правда, що так дїєть ся. Однак чесна людина віддана чесним обовязкам моралі, в совісти має скарб цїннїйшїї над той у злого чоловіка набутий неправдою. Він стоїть при своїї честї твердо мов скала, а навіть віруєть, що правда побідить злобу, а мораль оману.

Отже сим самим чином віра в Бога, творця вселенної є підвалиною честї і сираведливостї даної нам Богом наймудрїйшим законодавцем і личним суднею, якої нїяк не годні відобрати людам хоч би і найзавзятїйшї вороги всїх віків.

Історичні докази про віру в Бога.

Історичні докази про віру в Бога беруть почин в подїях історїї від дуже давних часів. Люди вже від давен давна вірили в надприродну істоту: молили ся, приносили жертви у ріжних формах, а тим самим признавали правдиве і дїйсне істнованє Бога. Они стреміли до позагробового істнованя, ще ранше чим Христос їм се обявив: для того Йова пише: Вдікупитель мій живе і Він у послїдний день підій-

ме з пороху отсею розпадаючу ся кожу мою. І лі мойому побачу Бога. (19, 25-6.)

Ся спільна думка кличе всіх людей до с чувства, ще від їх появи на сьвіт, она мусят тити в собі правду, бо заховує Бога, без н посередництва відносити ся до надприродної і. Вже давний історик і філзоф, Цицирон, с „Нема ні одного народу на сьвіті, хотяйби він був жорстокий, щоби не мав віри в Бога“. Ті ствердили тоже і у пізнійших часах. Примірс від часів Цицирона до нині справджено, що в де подибано найменші сліди людства, на в них і погляди віри в Бога, стремячи до і надією навіть до позагробового житя. Півдикі не в Америці вже від первістних часів гребали померших, ставляли з ними в домовину пс тютюн і т. и. Они вірили, що чолохік по ум ню тіла не вмирає духово, під чим розуміли душа стрінеть ся з Богом, значить ся — що і дійсности е. Так само стверджено слова ста ного Плютарха: „Всюди найдете міста без в тий і порядків, без науки, без начальників; п те людей без постійних домів, що не знають ване монет, не мають понятя о штуці, а не на ніколи людей без віри в божество, та без наді міч чогось висшого — Бога.

Ся спільна згода межи людьми, показує причину, що Бог законодавець і судия дав се нати людям борше чим всяку иньшу штуку.

ся ідея о Бозі є суть правдива, бо її винаходимо в людях від тоді, нім ще проникло всяке иньше діло конечно людському життю, значить ся, Бог є первим предметом ніж що инше.

Суть таких поглядів і обставин о Бозі ніколи не дадуть ся ствердити яко не правдиві, та що они повстали після природи, бо часами погляди поодиноких людей можуть бути схиблені, але не можуть мати той самий оборот всіх людей. Віру однак у всіх народів всіх часів в істноване Бога, подибуем однакову тільки що иньший нарід в иньшій формі молить ся Йому. Коли погляди однакові у всіх людей, то віра в Бога мусить бути правдива, бо розум після його природи не може бути так успосіблений, щоби міг в блуд впровадити всіх людей всіх часів, значить, — істнує Бог в дійсности.

Власність божої істоти і діяльності.

Бог-Дух ріжнить ся від иньших істот перед нашими очима тим, що всі істоти обмежені зглядом свого істнованя і своїх сил, отже сим они не совершенні у своїй постати, а Дух є неограничений, личный, совершенный і абсолютный. Всяка постать що істнує кромі Бога, ограничена не на тільки лише зглядом свого початку а також і життя тому, що она повстала за підмогою Бога. Она ограничена також зглядом форм, а навіть залежить від умові часу, місця і виставлена на зміну і перетворене, а Бог личный, абсолютный і самостійный, независимый від нікого. Іменно животи́на жи́юча у воді, гине́ть

на суші без упину, або земні животні у вод Бог могутий перемагає всі творива існуючі го часу, значить ся Він вічний, не змінний та сущий, присутний, бувалий, всевидючий, знаючий.

Прикмети Божі:

а.) Безмежність Бога — ми називаєм Бо ограниченим тому, що Він не лише вільни всяких границь і недостатків, але також посі, можливі совершенства в найвисшій мірі, без всякої міри і степеня.

б) Самостійність — самостійним називає тому, бо не завдячує свого істнованя нікому ших істот, а має вічне бутє всякого часу, щс дає із себе в собі самім на всегда.

в) Независимість — независимий Господь що має свою власність і силу, котру Він у істоті і своїх дійствах тільки собою самим р без жадних зверхних впливів і тому Він самс ляючий всемогучий, самоуправляючий і сам ний.

г) Незмірність і всеюдаприсутність — в сї слї ми розуміємо, що Бог яко наш найчист Дух не обмежений в кождім зглядї, а також в не підпадає жадному обмеженю простороня і а наповняє все своєю присутностию.

д) Вічність — висловити слово вічність, м розумієм під сим висловом, що Бог не має ні

ку ні кінця свого істнованя і що він взагалі вільний від всяких умов часу і інших істот.

е) Незмінність — незмінність, тоб-то абсолютна власність божа. Він завше позостає тим самим не лиш в своїй істоті, але тоже в своїх силах і совершенствах, постановах і ділах.

ж) Всемогучість — всемогучістю, яко почесть Богу приписуем під сим зглядом, що Він містить в собі невіддільну могутність все творити і всім володіти і вседержати.

Дари божі.

Діяльності Бога, яко абсолютної і личної істоти, на всегда независимої, незмінної, вічної, неограниченої, самостійної, всюдаприсутної і могутної лишають ся тільки лише правдивому Вітцю, сотворителю неба і землі і всіх творів існуючих на всій вселенній.

Він яко істота лична, що містить в собі найвищий розум і волю, яку пізнаємо теологічним доказом, яко істноване необмежене, досконале і совершенне, що дало частку свого дару всякому твору, і зближає нас до пізнаня Його мудрости.— Та коли отсе находить ся Його дару якась частка в Його творі — в людий та інших сотворінях — то певно, що Він сам мусить містити в собі жерело тої мудрости о много більше. Приміром розум, свобідна воля і совість, яко найголовніші прикмети у людий, накланяють нас до пізнаня Його самого а заразом пізнаня самого себе. Се суть дари залежні від безмеж-

ної і найсовершеннішої істоти Бога. Бог-Ду рело сего добра, повний і абсолютний, безмеж найрозумніший, всилує якусь дрібку своєї, жалости у всяку творчість, почім дає себе пізнати, що сам Він повен тої благодати, тих мудроще слідно у Його творах.

Чоловік обдарений більшою частию знань, ніж інші істоти. Він сягає всякі річи ширше і ясніше, ніж інші тіла. Він получив заразом і крашу душу свого тіла, о много раз спосібнішу до всякої штуки і науки — чим інші творива, а разом він більше розуміє свого Пана, від котрого держав сю спосібність, сей дар розвою в бітві чим інше твориво світа. Вже від народу людства на землі, узнана рация сказати, що душа чоловіка сотворена на образ і подобіє боже, де що він (чоловік) більше совершенний від всіх тварин на світі.

Чиста і суцїла правда, що чоловік є більш високою станцією на землі чим всі прочі сотворіня. Він досконаліший і найсовершеніший між Божими істотами, чим іншими своїми властивостями, через то не має рации і пантеїзму ні матеріалїзму, де перший з них говорить: „чоловік є Бог“, а другий знова: „чоловік звїрина“, для того бо:

1. Єслиб чоловік був Бог, то непотрібно є йому сягати за штукою і наукою від інших істот, а мав би вже від свого уродженя совершенність і Творець світа, що дав почин до всего ко-

всіх часів. Він ніколи би ні тратив ні доповняв свою задачу.

2. Не є тим самим що звір'я; бо тіло його найсовершеннйше з меже всіх органічних творів, він перевершає всі звірята своїми далеко краще розвиненими членами, кращою симетриєю цілого тіла, його устрій ока звернений до неба, його зручність і спосібність руки відповідна до штуки, до поступу у всіх напрямках і ділах, а дар бесіди твердить нам, що він є паном і владикою всіх прочих сотворінь.

Інший безперечний доказ меже чоловіком а звіриною показує, наколи возьмем на увагу духове жите. Він посідає духове жите, так зване інтелектуальне, яке ставить результат відрубний меже собою і звірятем, почім слідно, що він не є ним (звірем) але паном і провідником його, штучнйшим і мудрйшим.

Вислід духової підстави.

Думка про сьвіт і чоловіка натякає, що они суть ділом божого твореня і лишають ся на всегда під кермою Його руки. Сю думку не витворила в нас релігія, бо дійсно в людській природі криеть ся якесь духове чуте, що силою намагає нас пізнати себе і початки всякого творива а навіть спонукує думати про такі річи, в які око не може сягнути. Однак противники віри гукають, що релігія те все в нас вселила та що ми за єї голосом ідемо, пізнаючи в сей спосіб найсовершеннйшу істоту. Тим они хотять доказати, що нема Бога. Але если приміром

станем над рікою, нам знаходить на думку, де рело, куда плине, та де впадає. Ся думка пов без жадної намови.

Отже духове чуте у людини є доказом, що є висше подад всіми.

Сю силу чутя всіляко називають: дух, р а частійше психічно-душевими проявами. Она юча, почуваюча, бажаюча і сим самим відмінн материяльної сили і ніколи не может бути в ром матерії мертвої, бо мертве не потрафить в ти живого.

Се питанє ще в давних часах витворило д ориї: спіритуалізм і материялізм тай до нині ють ся помеже нас, щоби підкосити правду . Однак їх вислїди і до днесь не можуть поясни питанє так ясно, остаточно і переконаючо, звалити духовну підставу. Перший з них при сненю істнованя в чоловіці духовної підстави вить собі перепони до свого дослідженя. Він вислїдом веде не до понятя річи, але до упадк мого себе. Другий признає основою сьвіта з яко підклад бутя, але се зовсім не подібне ду у своїх наслідках бо веде до заперечуваня в чс ці свободи, моралї та совісти. Отже сим чином нує самий себе брехнею, бо-ж прецінь атоми н творять нічого подібного до внутрішного чут: ловіка.

Християньска наука основана тільки на . вим принципі совершенно об'явленим самим Д

том. Она відкидає науку спіритуалістичну і матеріялістичну. Она має багато прихильників навіть меже природознавцями, бо сї вже до волі трудились над поясненем психічних появ, таї через скупе пояснене духових тайн признали причину чутя абсолютному і личному Богу.

Приміром взявши під розвагу, що орган людського тіла се материя — виїде яко-так, але про силу яка крнесь в тім органі, доходячи відки взялась думка і почуте совісти — результат виїде ніякий. Фізіологія стараєть ся доказати, що психічні появи повстають з головного мозку, а малий мозок начеб був регулятором рухів ходу і лету. Але хто дав початок самосьвідомости? Маса мозку можеь бути місцем і рухом думки, але ніколи її починаю основи і се не можуть розслідити навіть найбільші філзофи. Ім не зістанеть ся инше пояснене про перший акт з якого виринає вся сума психічних появ, як тільки признати найвисшу істоту Бога.

Фізіологія опирає ся тільки на засадї, що людеке жите зависить від найпростійших средств конечних його природї, як їда пите і т. п. і снм підтримує свїї орган. Але се відносить ся тільки до тіла поверховно вслідженого фізіологією, но коли поставити питане хто побуджує нерви до думаня та хто викликає чуте совісти, тоді не в снлі експериментатори відповісти на сї питання і мусять признати повну рацію, що при витвореню способ-

ности в чоловіці до думаня як тоже улаженних способів до нової думки, фізична сила не могою. Правду кажучи і звірята як і чоловіки носять вражінє, але сим актом не можна позвсего богацтва душевних появ у людній. Отже можливо що мають так само частину сего да і чоловік, однак признати мусимо, що в них менше чим в людскім органі.

Чоловік получивши різні вражіня, узнає їх і ставить перед себе яко обдуманні мет до розумної роботи. Отже без сеї спосі весь материял позіставби в своїм первісній і не мігби послужити до його духовної ціли. Сьвідомість сих річій проявлена в інтелекту житю звісна нам на стілько, що се все не по з мертвої природи, бо знанє всіх появ, муси ключити в собі живого духа. А яким способом тає сьвідомість, про се вже ні фізіолоґи ні льоґи ясно не можуть сказати, але се певно они непоходять з процесів нервних, або са себе, а мусять заключати якусь позитивність лову, що обявляє ся в духовім житю. Инакє сказати щоби щось без житя було в змозі бити понятну річ.

Безперечно скажемо, що мозковий устрій вні процеси, становлять услівє до розріжн річій, подібно як і кожда механічна работа не знають про свої різниці або згідности меже. Значить ся є сила иньна, що ділас ними, зас

ючи їх до поняття, осуду, та висновку. Ся керма абсолютно не повстає за підмогою материяльного тручення до руху. Ся спосібність не є пояснена доси еще фізіологічними сиостереженнями, яко недоступні тайни свого істнованя перед людским розумом. Зрештою ми оглянемо ще одну появи або підмет, появу свободи. Она в нас впливає почуте спільне всім, тай ми отверто можемо сказати що она не містить ся в нас без причини діланя, бо кожний поступок є результатом якоїсь причини і означений певним побудженем.

Нарешті ще скажемо, що свобода і моральний порядок духовний, що криють ся у чоловіка не можуть мати нич спільного з порядком материяльного сьвіта! Порядок свободи і моралі заключають ся в тім, що ми ними узнаємо одні діла добрими, другі злими, зачпеляємо одні яко заслуга, а другі яко провина, значить ся уважаємо себе відвічальними за свої діла. Відки отсе такий порядок людий? Хиба се ствердить природознавець що се чуте втворилось з матерії сьвіта? Ні! Ще раз ні! Єсли так буде розуміти, то знову підкне свій ум о камінь глуности!

Він хиба скаже, що сей порядок придуманий вмисно для взаїмної згоди людства їхними обичаями. Та чим се придумане ствердити, чим підперти фундаментально, єсли для него нема підставового материялу ні в нашій організації, ні в окружаючій природі. Звичайно експериментатори дивлячи ся

загалі на розум поступу а іменно на духовну раль, совість, покликають ся що ніби то дає рток і понятє — моралі і совісти — домашне ви не і більше иньших річий. Сим здогадом не рзують ся сї основи як слід, тому що ще не бу колп такий вихователь щоби придумав такі зас позаяк всякій людській генії строїть свої буди готового материялу і на давній основі.

Ми сему підмету приглянемоь з иншої стор та припустим що моральний порядок був вщї ний в людях вихованем, та залежав від матерп ного свїта. Питанє тепер, чому він все ділав лає в людскім роді з невідлучною силою? Пра що у деяких племен, та у людий вдавнині, мор ні понятя не були так виразні як тепер задля гнетеня силою інстиктів і нужди, а все таки їх глушенє почутє стреміло до добра, свїдомос правди. Часто навіть материялісти осуджують правду, а хвалять добродітелїв страждаючої л кости, отже і в них чувство стремить більш справедливости чим до злоби.

Вкінці для нас дуже зрозуміле понятє сих них, що старають ся звалити правду. Ім з од боку не хочеть ся відступити від своєї теорії, з амбіції, а з другого, ще труднійше попірати зд вий розум, для якого чоловік завсїгди позістає вом, обовязаним ділати добро і відновідати за діла з висновком своєї інтелектуальности. Звичя коли ми признаєм розвязку здорового розуму

сим самим признаємо також і те, що у людську природу влита властиво і розумно моральна сила — душа — що диктує йому мораль, совість і волю.

Звівши висказані вище досліди в єдність, доходимо до заключення, що наука абсолютно не може заперечити присутности духової підстави в чоловіці, але приневолює навіть всякі обсервації природознавців, до поняття і признання полищити місце істоті тілесно-духовній, бо они иньшого факту не в стані вивести умним людям.

Діяльність душі і єдність.

Висловити слово „душа“ — оно означає в загалі ціле жите що містить ся в істотах орґанічних, що обнимає всю силу, якою они рухають ся і ділають свої задачі. Она вкриває собою всі поняття, розвиваєть ширші погляди на всякі річи а також порушує думки до найвисшої істоти.

Жите істот орґанічних животних представляє ся нам в трох відрубно ріжних клясах. Іменно: жите рослин т. з. вегетативне, а жите звірят прибрало собі назву вегетативне-сензитивне, а жите чоловіче вегетативне-сензитивне-інтелектуальне.

Приглянувши ся ближше на сі три животні кляси, спостережем в них докладну ріжницю межі душею (житем) рослин вегетативною а сензитивною звірят і інтелектуальною душею чоловіка. Сі три річи жиють і множать ся, але розслідивши їх з осібною вишне, що они не суть одно чим дасть ся легко захитати науку природознавців, котрі твер-

дять, що нема різниці межі ними як се в пантеїзм, они всі на купу одно без різниці. І ще переглянем бігом кожде з осібна.

1. Засадою життя рослин є піддержувати жите та свій рід як і чоловік. Оно перетворк неорганічної матерії. Оно зовсім відмінне вірїї, що виявляє ся яко нова твар висшої неорганічної природи. Властиво коли рослина була сама в собі лише витвором материяльних сил, вислід науки дійшов би до повної комбінації рїї рослин. Тоді признали-б ми повну рачитокан природи, а так бачимо що хемії до се ще не пощастилось сотворити найменшого організму. З сего видно що не тільки треба дати складники рослин таї сям доказувати дада мертва материя жите рослинї а треба і уділити для неї плястичної сили. Тепер тож тно що і рослинї Бог надав жите яко живїї і сям вже дослід що не зовсім треба признавати мертвої матерії, але надприродній силї се жите.

Тепер приступім до степеня, на яким звїрина.

1. Звїрина не тільки що росте і мно як рослина, але тоже і поводить ся після сводоби і замічає річч змислові. Через се отже їте — пізнане назване „сензитивною душе має відрубну різницю межі рослиною а скінці завважити можна, що жите звїринне р

ся від ростиного ще і иньшим взглядом. Іменно: родом, памятно, движеннями, виображають любов або навіть страх а також гнів; више сих дійств звїрина не може піднести ся.

Наколи ми простїсїнький орґанїзм рослиннї не можем пояснити без засади житя, яке дійсно стоїть више мертвої матерїї, тим ще меньше не можливо признати появи звїрїят, щоби они були без засади житя, таї залежали лише від мертвої матерїї, котра могла би володіти живою істотою. — Зовсїм нї! Правда, що сензїтївна душа звїрїиннї зґязана стисло з матерїєю, та коли сеї сензитївизм відлучить ся від сего тіла, тоді кінчить свою роботу цілий орґанїзм і заразом устає жїте у ества. Однак як сензитївизм так і матерїя виїшли з наприродної руки Бога, бож прецінь сїї матерїї мусїв хтось дати початок і жїте.

2. По зрозумїню рослинного і звїрїинного сьвіта пригляньмось тоже чоловікови, що становить інтелектуальне жїте. Оно містить в собі думанє, хотїнне і заразом више поняте чим всяке орґанїчне тіло на землі, що помістило у своїї будові прекмети вегетївнї і сензитївнї, перевиснаюче ростииннї і звїрїята, таї склав ся у вишу засаду понять, так звану „інтелектуальну душу“, яка стоїть меже Богом, єї сотворїтелем, а живучим творївом на землі.

Чоловік є найвишим сотворїнем змісловим на сьвіті, пізнає правди конечнї і головнї, знаючи що кожде дійство мусить мати причину свого початку,

що правди математичні, логічні і моральні часах правдиві, та що понятє до пізнаня їх він від свого Сотворителя, і що він один на носить в собі ідеї правди і добра всякого часу зручне око душевне сягає по части знаня ві меншого зеренця і піску, аж до свого Пана теля сьвіта. Він своїм духом за помочю Богає в простір вселенної, тоже пізнає свою дія. духа далеко ширше чим всі звірята і росли совершеннійший своєю поставою, чим иньш нічні ества.

Материялізм антропольогічний.

Під сим уступом згадаєм, що материялі магаєть ся доказати схожість душі чоловіка рини, через те старає ся доказати що релігія ною, бо признає безсмертність душі чоловіка рини ні. Він каже що нема ріжницї меже ним як перший має думанє, свобідну волю як і д значить ся та сама засада в них обоїх. Звір кажуть материялісти — не лише пізнає і б. навіть деякі роди звіринні мають діяльність штучну в потребах свого житя.

Правда і звірята мають понятє, ціль але се не є доказом що межи чоловіком і зв нема сущої ріжницї. Приміром годинник та свою ціль, він крутить ся за потисненем сво жини, або рослина показуєть свій плян і р росту, але ні одно, ні друге не має своєї мости в собі. Однак звірина ріжнить ся від

ника і рослини, але не стоїть на тій степені розвитку що чоловік і сям самим відмінніша від чоловіка з понятною душею.

Найкрасним доказом різниці між чоловіком а звіриною є той, що звірина нерозсуджує і нероздумує — наколиби мала тую душу що чоловік тоді рівнала-б ся чоловікови і поводила би собою цілком відмінно.

Правда, матеріялісти признають також що чоловік стоїть де в чім вище від звірять, але сю висшість впливу звертають на виховане людскости. Таке твердження є мильне. Отже коли чоловік — по їх поглядам — через виховане і науку добуває висший ступень розуму, то се значить ся що чоловік без науки рівнав би ся звірині. Се не правда. Колиб занести дитину в дикі африканські пущі, то все она виросте без вихованя і науки, буде жити людским способом, а не звіринним. Клімат змінить його образ, постава поросте волосем, але його розум буде далеко висшим від звірячого. Ми признаєм що звірина колиби мала таку душу як чоловік, малаби і більший розум, та поступалаби після розумних мотивів, а так робить під хвилиним впливом, чим по ній слідно повний розум а приказуючі конечности. Она робить несвідомо. Приміром кінь вирвавшись з рук, часто всадить ся на кіл, хотяй його видить перед собою. Курка квочить хотяй покладки газдиня з під неї забере і т. и. приміри можна навести.

Звїрина не має найменшої самосвїдомості, іменно она не може відріжнити себе від інших істот, бо коли би пізнавала себе, тогди бажала бути самостійною як і чоловік, таї протівляла б чоловікови, а колиби не могла себе увільнити від него, вбивалаби ся щоби не бути невільницею, як се бачимо роблять люди в засади. Дальше скажемо що звїрина не може виразити свої думки мовою або знаками, а тільки всего що виражаєть свій смисель кількома природними звуками. Приміром лоша зарже як лише вродить ся таксамо як стелє кінь. Теля заричить таксамо як корова. Молоде вїдразу пливає так зручно як стара качка. Закукає молода так як стара, хотяїби і нечула ні зазулі перед тим. Пчола не працює тепер инакше а так як тисячу літ назад. Мурашки так трудяцца зручно тепер, як в давні часи.

Треба в речі зазначити, що всі комунікатори і звїрята, таксамо собою поведуть ся в Євразії як в Америці чи в Африці, отже по сїм слїдком вони всі родять ся з одним і тим самим розумом.

Душа чоловіка інтелектуальна, укріплює розум чоловіка далеко дальше чим сензитивна душа звїрини. Приміром чоловік знаючи яку штучку вділить її і другому, навіть і дикого чоловіка навчить до якого будь знаня, а кінь осла не навчить, хотяї они схожі собі формою, чутєм і родою, ані зазуля крука не навчить кукати.

Чоловік отримав від Бога далеко більший дар, ніж всі звірята. Найбільші природознавці нічим не можуть ствердити, що людство і інші живі істоти, залежать від природи, а не від Бога. Бо якщо б від природи тоді всі істоти мали б однакове совершенство, а так бачимо, що висша істанція поділила відрубно одного від другого. Одно буває більше, друге менше, одно має більше поняття і совершенства над друге, одно досконаліше в собі друге ні.

Підклад божественного об'явлення.

Релігія, як ми в попередніх уступах бачили, є союзом між Богом і чоловіком і не повстала за старанем поодиноких людей, а відкрив її сам Бог чоловікові як свої власні дії і волю. Поняття релігії як поняття Боже, можна уявити собі в змислі загальним і властивим. В загальнім змислі об'явлене Боже розуміємо в собі самих, своїми властивостями і діями. Іменно людська душа своєю спосібністю та моральністю або своїм шуканням, виявляє Бога чоловікові тим, що Бог дав йому почин до всього зрозуміння. Сей дар об'явлення о Бозі, як провідник і учитель, відзначається як штука артистична і авторична. Це вже дає почин думати, що мертва природа не могла воздвигнути чоловіка та обдарити його штукою слави. Отже це дає нам до зрозуміння що і надприродна релігія, так само повстала у чоловіка як і весь зріст до фізичної штуки і змислової науки, до поступу і розвитку.

Таким чином християнська релігія, яко благодатне сонце, освітила і оживила всі поля умственої творчості людей, так поле штуки як і науки, переконує нас, що всяка мудрість залежить від Бога, як ріка від свого жерела.

Чоловік яко живе ество найсовершеннійше, в котрім по словах апостола Павла пробуває Дух Божий (1. Кор. 3-16) може входити собою в живу снільність з Богом, тоб-то визнавати Його Імя безперечно, тогди він і чує в собі поклик до релігії і заразом до всіх божественних обявлень, а если він не признає Бога душевим, личним і абсолютним духом над собою, то і Бог не може мати жадної спільности з ним яко своїм противником. Тому отже декотрі люди твердять, що не чують жадного надприродного чувства в собі.

Коли отсе релігія обявлена поглядом — пантеїзму і материялізму — людям на сліпо і не сьвідомо то вже сим бачимо що в сих „мудрців“ і весь сьвіт є уявою а не дійсностю. Ми вже досить фактів вивели про неумні погляди пантеїзму і материялізму про керму сьвіта, годилоб ся сказати дещо про погляди „дейстів,“ котрі хотя признають Бога істотою найвисшою, але все далекі від правди.

Деїзм (деїзм перший раз появил ся в Англії около XVII і XVIII віка, звідти перейшов до Германії і Франції, а вже в першій половині XVIII віка почав упадати перед пантеїзмом, материялізмом і атеїзмом) признає Бога сотворителем всего, але

відкидає безустанне удержане світа Богом. Він каже, що світ приведений з початку до істнованя, кермуєть ся самим в собі по віки. Але се таксамо неможливе. Приміром чоловік побудує дім хотьби і на найліпшій підвалині, то мимо того мусить і дальше старанно опрацьовувати його, бо инакше він впаде хоть фундамент сильний. Так само і чоловіка Бог сотворив і обявляєть ся йому совістю, яко підкладом пізнаня Бога від котрого він залежить і бажаєть, щоби він приходив до Него.

Обявленє Боже чоловікови і воля.

Єсли Бог є дійсний і абсолютний почин світа, то Його вплив на чоловіка можливий а навіть конечний, для того що Бог його сотворив, піддержує і бажає від него почитаня, добрих діл і моралі, так як господар добрих плодів із своєї ниви. І дійсно так. Порівнати чоловіка з иньшими єствами світа, завважили, що він (чоловік) є найбільше піднятий розумом і моральностю між всіма иньшими єствами, з межі всіх сотворінь, він найбільше стремить до злуки зі своїм Сотворителем. Він лише істота моральна на землі що пізнає свого найвисшого Пана, конечно і Бог буває з ним бо він буває з Богом, однак коли він не хоче прихияти ся до Бога котрому повинен завдячувати своє істнованє, що Бог не хоче його до того сплувати бо се противило-б ся Його мудрости, се значилоби відняти волю чоловікови.

Часто вигукують атеїсти на Божу натуру обвиняючи Його найсвятійше і найсовершеннїйше діло чому Він не усуне зло з лиця землі, а тогди не будуть люди чинити гріх перед Ним. Хибаж се булаби почесть від людий перед Богом? Хиба можна назвати чоловіка працьовитим еслиб перед ним не було предмету до роботи? Таке саме можнаб сказати про чоловіка, що аж тоді не чинив би гріха колиб його не було. Отже еслиби так було як атеїсти судять, тоді не мож назвати одну сторону доброю а другу злою, бо небулоби що покласти яко ріжницю межи злом а добром, між правдою а оманною, добро тоді не булоби добром а зло злом.

Нам особлпво важне знати те, що тільки Бог всилив совість чоловікови яка допомагає йому пізнати одно або друге, зло і добро, збуджуючи думку що він сам має собі вибирати одно або друге. Сю думку чоловік дістає не від окружаючих людий але від Бога. Та не у всіх людий се чує однакове, один має більше, другий менше, се гже залсаить від впливів які він сам собі вирсбить за згодою надприродної істоти, котра бажаєть його зеднати з собою і чим він більше себе зближає до Неї (істоти Бога) тим більше оно його опановує.

Ся думка побуджує чоловіка до релігійного життя. Она так само конечна до підтриманя його моралі як пожива для його тіла. Доказ не один сьвідчить, що люди, котрі відвертають ся від зазиву проповідників до злуки з Богом їх сотворителем,

самі приходять в кінці до переконання по їх власній совісти і стають ся людьми моральними і релігійними. Ся совість княгиня дана всім. Она непокоїть чоловіка аж доки не покличеть на добру дорогу вищої влади Бога. Отже сим чином Господь не відкидає рід людський від себе а спасає його особливим способом. Правда що находять ся і такі люди, котрі кажуть, що не відчувають нічого надирродного над собою, але тут не мож повірити правдивості їх слів, бо се можна уявити тільки по своїй власній совісти.

Господь постійно поучає своїх людей своєю тайною, щоби вздержати їх від зіпсутя. Його голос без перестанно шепче нащій совісти, та щоби єї ясно зрозуміти і піти за нею треба перше всего мати єї чисту.

В кінці не треба поминути і се, що голос божий змішаний з голосом людским, тай дороги божі вплетені з дорогами зіпсутя, наповнені ріжними заблуканнями, злобою та лукавством. Совість тихесенько стараєть ся підняти людину до правди, хотя би она зовсім не зважала на єї клич. Більша часть людей хилить ся до закону неморалї, хоть она не чесна, за те лекша хоть не вдоволює душу, за те тіло мовляв годить ся з нею. Отже щоби іти чистою дорогою до морального совершенства, треба цілковито мати переконанє, бажанє морального закона, бо без розсліду моральної чести людина ніколи не прийде до заключеня релігійної правди.

Внутрі чоловіка криється глибокий корінь похибок, вони направити ся не можуть аж доки він не взбудить в собі пізнане межі обома предметами: добром і злом і аж тоді стане по стороні правди. Сей почин пізнання дасть тільки совість за помочю надирродного обявленя божого.

Як пізнати правдиве боже обявленє.

Ми переконані, що личний і абсолютний Бог не відвертає своє ухо від голосу людий ані око від їх діл, а обявленем через релігію кличе їх до себе, наче курка курчат своїх під крила свої. Мат. 23-37.

Тепер приступім до поясненя, як можна се обявлене, клич або релігію, відрізнити від ложного? В теперішній добі людство терпить на що раз инші погляди релігійні від всіляких проповідників, котрі часто вигукують що тільки їхні правдиві обявленя для злуки між Богом а чоловіком. Божественне, правдиве пізнане обявлень можна пізнати лише з личного і морального характеру проповідників і образу їхнього життя а заразом спосібностию ширеня сеї науки, котру тримають в своїх руках кормлячи нею людство.

Тоже пізнаємо правдиву релігію тим, если нею Бог почитаний так, як Він самий сего бажає. Тож ложними є всі ті релігії, де непочитаний Бог правдивий (релігії поганьські) або де правдивий Бог не почитаний так, як Він сам хоче бути почитаний і як нам Христос приказав Його почитати у сьвятій Тройці.

Се обявлене або слово боже до люднї, що має на ціли звернути людство до вічного спасеня або злуки з надприродною істотою, можна пізнати да-льше з слідуючих поглядів:

1. Провідники сего слова повинни ширити його без суперечности здорового людского зміслу, природного морального почутя і загально всіх ду-хових стремлїнь. Тодї се слово доказів наяв Господних, вже буде само собою розуміти ся, що оно згідне із вимаганем Божиим.

2. Кожда галузь їхньої науки обявленої правди повинна мати здоровїй погляд на свої факта так щоб людина яєно могла їх поняти чи єни суть правдиві чи нї і заразом єни повинни всі потреби людского духа заспокоїти, бо в противнїм случаю можна положити тверду віру на предмет який єни ширять. Слово премудрого і всезнаючого Бога, впливаюче з уст Ісуса Христа було яєне і зрозуміле навіть найнищїй клясї людям, а коли єно не зрозу-міла тепер, вже єим самим хитаєть ся віра перед ним, бо Бог яко наймудрїйша істота, не положив печать своїх обявлень непреступно понятними чо-ловікови, бо премудрієть Його знає що чоловік мо-же своїм обмеженим розумом поняти а що нї. Він не мїг положити перед людьми не понятні вимоги, бо се противило би ся Його мудрости. Вся наука християнська якої цілею є висловити Всевишнього, повинна бути окипута духом сьвятости, та містити найчистїйшу мораль, яко слово Бога благого і любя-

чого, що клонить до себе розум і серця людей, в противнім случаю не може она бути злукою з Богом. Недоладний, несовершений, непонятний предмет, ніколи не вплине з особи наймудрійшої, так як мудрий предмет не може походити або залежати від немудрої істоти.

3. Обявлене Боже освiтлює знані сторони ясно яко правдиві, а злі убиває, таї становить на місце нові, які небули перед тим знані нікому, стже такі правди повстають за підмогою найвисшого Творця, їх можна признати правдивими обявленями. Інші непонятні і недоладні приписують ся тільки героям поганьських релігій.

Однак в християнській релігії є ще зовсім доступні нашому розумови річи, котрі називаємо „тайнами“. Їх зміст внутрішній після зверхного огляду не мож зрозуміти. Але щоби на них положити камінь віри що они дійсними і правдивими, треба зрозуміти що они згідні з божеством, бо не розстроюють мораль та суспільність цілого загалу і вже сам самим суть зрозумілими духово, яко правдиві божескі обявленя. Їх огляд відповідає, що їх причина і зміст установа мудростю Бога, бо згідні з рядами добрих діл, яко свідоство авторітету самого і личного Пана Владики що збільшують собою взаїмність, рішучо стати при стороні правди, моралі і в загалі жити духовим житєм взаїмно.

Об'явленє боже саме собою.

Після всіх наведених начерків о божестві та Його об'явленнях зміслових і незміслових, більше або менше понятих річей можна ще означити в инший спосіб що Господь дає себе пізнати з кожної сторони у всяких напрямках. Він не тільки хочеть зблизити людей до себе об'явленнями, але тоже і пророчествами. Пояснити пророчество значить знова зачерпнути віру в Бога, бо предсказати будучність наперед не можна положити нікого иньшого його підметом як абсолютного і личного Бога. Предсказати наперед незнану річ суспільности, котра опісля сягає свого вершка правди мусить залежати від всезнаного Бога, бо інакше не в зможі чоловік по своїй думці предсказати ясно будучність.

Противники віри в Бога кажуть, що коли лікар предсказує выздоровлене хорого, астроном появу комети, а політик війну, то так само і пророчество может іти своєю ходою тай виплисти на верх. Ой ні, не туди! Приміром, предсказанє лікарів, астрономів і політикерів оперте на попередних діях віковичних законів і досьвідах що денного людского життя. Они мають предмет своєї дії конечний що природно впливає з других. Они предсказуючи се наперед о стільки беруть собі правди, як той що каже: „по зимі наступить літо або по дню ніч.“ Але взяти під розвагу пророчество пророка Ісаї, що предсказав о Кирі царю Персів ще майже двіста літ перед його появою (Ісая 44-28 або 45-1) або пред-

сказане Ноеве про потоп сьвіта, вийде не те, що предсказане лікарів, астрономів та політнків.

Такі предсказаня не суть заслугою розуму людского, але повстали за покликом чутя всезнано-го Бога. Ціль їх завше є дійсною начеб правдиві слова висловлені божеми устами.

Дійсність предсказань характеризують собою правдиве пророчество. Се начеб очевидний божвій промисл, що править всею вселенною, котрого не в стані виказати розум обмеженій самій про себе, не лише людській але навіть і ангельській.

Пророцтво находить ся під впливом божим, під натхненєм надприродного духа. Таку саму правду присвоюють собі і чудеса яко знаки залежні від волі і повелінія божого. Они так само можливі і можуть в повні визначити ся, що они оперті на силі божественного слова а не що повстали своєю подією. Однак для достовірности чудес треба звернути увагу на характеристику чи они за хитростию людини відбувають ся чи мають почин надприродної сили духа для того, щоби положити на них камінь віри. Отже належить ся закримітити слідующе:

1. Чудо коли має здорову очевидність перед собою і чуте відповідної ваги, та правне приняте вражінє його заключки є дійсним і правдивим.

2. Конечно тоже закримітити від яких сьвідків ми чуем про него, а також треба глянути в історичне подібне чудо який оно вивело собою кінець, бо звичайно трафляєсь що нині чудо удостовірене, а

завтра хитрість його омани, а нарешті заглянути чи свідоства його дійшли до нас писемно чи устно та хто був його автором?

Коли отже таке чудо не має за собою легальних свідків та причин, тоді приписуєть ся їх до омани та ошуканьств людских видумок. Накінець переконати ся треба, чи оно мало почин до відбутя надприродної сили, чи за підмогою гіпотези або ради гроша склеїло ся? Дії правдивих чудес настаюць по силі причини висшої, як приміром чудо словом втихомирило бурю морську, оживило мертвого, в однім моментівилічило хворобу, або перетворило в мить ока воду у вино, не єсть рівне чудам що повторяють ся звичайно без підставно Божої ціли.

На чудо треба також взяти вагу чи оно звернене на користь комусь, чи для совершеньства пізнання Бога, а навіть можеть бути висловлене „Бог його відкрив“ яко свої дії, а поза плечі можуть людці потягати собі зиск з його, та гукати „Бог нам обявив“! Се вже не може потягати за собою зерна віри, а хитрість природних душ.

Найліпше щоби віднайти різницю межі чудом божественної сили, а чудом обмани, треба звернути увагу на їхні обставини, іменно на місце, де они являють ся та спосіб їх виконання. Приміром, если чудо закриваєть ся іменем божим, то повинно відповідати понятям о дійстві божім надприроднім, а наколи оно бере означений час або призначене міс-

це для свого відбуття а описля виконується ся, то вже видно що виконується ся в спосіб обдуманій. Суть се отже не чудеса дійсні а штуки скритих сил природних, по просту хитре ошуканство хочби ми і не в стані сягнути вершка його змісту.

Нарешті чудо тогди може бути легальним, коли поповнюється ним посланництво як приміром старозавітні пророки або апостоли що були послані дійсно Богом. Они стверджували віру в Бога чудесами а тим більше, що сі особи жили чесно в найбільшій моралі, без своїх власних домів та дорогих шат, а тільки віра в них була, котрою клали печать своєї заслуги перед Богом. Сими чудесами Господь всесвятій поклав їх роботу перед людьми яко свідощтво своєї незмірної сили та всеможливости.

Людский розум від Бога, належить розвивати його.

Коди ми сходимо на якесь дійсне почуте, то повинни розвивати ми розум зі всею старанностию, щоби прямійше вистелити ним дорогу до річи яку перше більше або менше розуміли. Не висліджувати його яко правду Божу значить, вбивати спосібність розуму якій ми одержали з виш і се не тільки лише притуплене його, а навіть струсій виступи проти написаних слів „усовершайте ся“! Противники божества кажуть не уживати свого розуму для розліду божих обявленъ і почуть, значить ся — кажуть — убивати те, що Бог вселив у чоловіка і відхиляти ся від божих дійств, тсб-то заперечувати слідити хто они та звідки повстали. Розумно

каже свв. Августин: „коли би ми не розвивали розум нашого духа, ми не могли би вірвати її в що“. І зовсім справедливо, бо віру мусить попереджати уживане розуму тому, що чоловік досліджуванем і вивідуванем основ і причин достовірности переконує ся о дійстнім обявленю правд божих. Не покористовувати своїй розум значить ся, сказати теєлі з ділати віз без материялу. Щого-ж він зділає його? Таке саме булоб пізнавати Бога Його творчість без розсудку нашого розуму. Пізнавати значіє і конечність божого обявленя чимби мєж віднайти звязь собою з Богом, та оперти на камінь правди і обяг своїх релігійних і моральних відомств. Також треба сказати сю правду, що чим ми яснійше розвиваем наш ум, тим ми зближуєм себе до пізнаня обявленя божого і иньних жерел вислїду віри. Се для нас дуже хосенно, бо під сим зглядом стаєм ся спосібними оборонити нашу найдорозшу християньску релігію, тай се заслонює нас перед невірством заблукань та иньшими збоченямь що закрадають ся хвтро до нашої віри щоб її підкопати.

В кінці мусимо признати що віра не то щоби усувала від свого лона уживанє людского розуму, а навіть подає йому руку помочи, щоби піднести його до висшої осьвіти, скріпляє, насичує його собою і в сей спосіб богатить єдностю правди, яка в противнім случаю позісталаби для чоловіка віковичним мерцем, незнанім у християньскім свїті на лоні людства.

Віра жива або правдива дає поміч відкрити себе, пізнати виключно чоловікові, що вона містить в собі особу Бога, стаєть ся легко зрозумілою навіть людям невченим. Она своєю абсолютностию через появлене робить з чоловіка низько образованого наче-б філософа. Она тільки уділяє йому правди своїм відкритем, що найспосібніші мужі через протяг тисячі літ своїх праць не потрапили сягнути найменше подібних результатів в порівнаню до сбеу віри невченої людини. Она присвоєє собі численні маси людей без помочи одиниць, які-б вселювали єї в нарід. Єї чудо гніздить ся у всякому твориві, яке зближаєть ся більше або менше до подяки найвисшої істоти — Бога. Сї правди вказав псалмопівець Давид серед найбільших розбурхань поганьства старозавітної доби: „Все що дыше, да хвалить Господа!“

Конечно еше згадати про божественне обявлене тайн, чим Бог уможливляє нас пізнати ними нові правди, без яких підмог ми иньшим способом ніколи не приїшли би до Бога. Тайну не мож проникнути, вислідити, хотяй би і як хто старанно старав ся опрацювати себе до неї, все таки она не буде йому зрозумілою так ясно як йому бажаєть ся. Она має глибокий корінь значіня для людского духа. Она для завдачі і ціли людского життя сягає десь далеко в якусь величєснє та безмірнє пропасть сили чогось непонятного і обмеженого людскому розуму і підтримує своєю силою людского

духа, хочай сю тайну людина навіть висловити не може а тільки відчуває якийсь предмет йому непонятний. Тайна тільки даєть ся відчувати в умі чоловікови і чим сильнійше хоронить він єї, тим більше она пускає коріне в його душі, розпалює в йому сьвітло до пізнаня Бога і заразом самого себе. Вже висліджено до сего часу не мало ріжних критиків на божу постать і недовірків бурмотячих, що будьто не чують душево висшого духа понад них.

Іх слова ніяк не дають ся ствердити правдою. Коли ми чуємо висхий дух у собі самих і всяке почуте моральне і совість всегда заставляєть нас брати ся то за одну то за другу думку з розвагою добрих діл, то вже сим самим впливає, що всяке обявлене, тикаюче ся нашого розуму як також і ріжнородні чутя тайн криючих ся в нашій думці, мусять залежати від Бога, а не від сліпої природи.

Ще нам зазначити сю дію, що обявлене надприродне, абсолютно неспиняєть науку, а власне є для неї всякого часу умним провідником до його розложеня в ширшім обсягу річий. Обявлене забезпечує розум від всяких заблукань, проводячи його перед нападами на стан правди релігії і моралі. Нам конечно зближити себе до пізнаня сих двох предметів до науки і обявленя. Они яко дві душі правди яко сьвітильники наші перед тьмою не можуть противити ся одно другому, бо в сей спосіб они би вбивали ся взаімно. Вже від давна вслухували ся в го-

дос тих, що ставили суперечність обявлень колодою для науки, та висліджено що противники були признані ложними, тай нарешті впали долів перед ширшим вислідом обох прикмет.

Видавництво Рускої Книгарні

850 MAIN STR., WINNIPEG, MAN.

Слово правди написане сьвящ. Петровом	.15
Про чуда сьвятих Дамазія і Панкрація	.10
Правовірний Католик	.10
Христос охотно приймає гр.	.10
Без Бога на сьвіті	.25
Важніші права Канади або Канадійскі параграфи	.35
Підстава Християньскої віри	.25
Оборона віри або поясненє чому вірити в Бога	.25
Фармазони як то 30 господарів записали ся чортови	.25
Оповіданя для дітий Гарна книжочка з образ.	.30
Казки за Жидів	.10
Рицар і Смерть	.05
Домашний Писар або взори руских і англійских листів на всякі случаї. Ціна зн.	.35
Пісні про Канаду	.40
Найновійше чудо в Ченстохові	.15
Пророчества Ісуса Христа	.25
Канадійскі Оповіданя	.15
Закон про відшкодованє робітників	.10
Історія о гарній Магелоні	.25
Коротка історія церкви	.25
Гостинець в Канади	.05
Робітничі пісні, про долю канад. робітників	.25
Січинський на волі	.15
Грінниця	.05

Вже вийшов з друку і обнімає 208 сторін і
около 25,000 слів. Практи-
чний до уживання для кожного найбільше своїм вигідним форматом
як повизший образок показує. — Замовляйте відразу, бо він ко-

штує **ТІЛЬКО 75 ЦЕНТІВ.**